

První básnický a umělecký hodnotný výraz posledních velikých dějů světových — to jest Zvěřinova tenká knížka básnická, obsahující na 76 stránkách patnáct básní. Řekl bych *non multa, sed multum*, — kdyby jich bylo ještě méně: kdyby byla některá čísla odpadla. Pravím *první* básnický cenný, tvořivý výraz velkého věrejška a dneška, a dodávám hned: *dosud jediný*, neboť co nám vynesl z časové poesie první měsíc naší svobody, co vyšlo v letácích nebo v časopisech, jest žalostné; jest to buď banálnost a triviálnost nejednou i surová, bez posvěcení nejen básnického, ale i lidského, nebo frázovitě příležitostně rýmování v starých vyježděných kolejích, bez umělecké síly tvůrčí, *bez úsill o nový stylový výraz*. To nalézám v rozhodné opravdovosti a poctivosti, třebaš ne vždy ještě všude úspěšné a vítězné, po prvé v této knížce veršů, a v tom bude již její čest před budoucností.

Nebezpečí časové poesie, ač chce-li býti poesíí opravdovou a celou, která platí svým vnitřním zrnem a jádrem, a ne látkovou a námětovou sensačností, jsou očitá a nejsou věru malá. Jak snadno zvrhá se enthusiasm ve frázi! Jak často hněv a rozhorlení vyzní buď dutě a pustě nebo nadávkově, hrubě a surově! Jak nesnadno spojití žhavý smysl pro přítomnost s nutným odstupem, s perspektivou věčnosti, která jest nutná, nemá-li vzniknouti zřymovaná novinářská kronika válečná, nýbrž monumentální báseň historická, která žije svým vlastním vnitřním žarem, symbolikou duše i myšlenky!

Zvěřina neunikl těmto nástrahám všude; jsou básně, v nichž jim podlehl. Ale předně: nikde nepodlehł nečestně. A po druhé: jest zde i několik básní, v nichž zvířel. A měřena jsou v těchto vrcholech, jest knížka Zvěřinova pěkný zisk naší moderní tvorby básnické.

A tak, ačkoliv bych si přál, aby bylo v těchto našich prvních opravdových básních časových leccos jiného i jinakého, než tam jest, mohu přece pozdraviti knižku Zvěřinovu po kritice nejpřísnější; a cti takovéhoho nesmlouvavého soudu zaslouží si jen básník úsilí tak opravdového, jako jest Zvěřina, a jen on snese takový soud, aniž jim byl rozdrčen.

Znakem umělecké opravdovosti, který neklame, jest, že nejlepší z těchto básní jsou *stavěny*; nejenže tryskají vášnivým vzletem k nebi, že vrou a kypí, nýbrž že také *svítlí*, to jest symbolisují jednotlivá údobí myšlenkově citového děje *typickými* obrazy dramatické ražby. Platí to předem o krásném čísle posledním *Heroice*, která ve třech svých kapitolách jest zhuštěné drama myšlenkové. V první kapitole nemý protest „Mlčení rdousené Země“, v druhé žhavý odboj „Panegyriku zpívajícího chválu reků“, v třetí synthesa obrácená cele k veliké budoucnosti, jejíž příští jest zaručeno dědici starého Tábora, — tomu se říká bez lichoťek: *Ejhle báseň*. Jest nemůžno necitovat kamenné opravdu verše kapitoly druhé.

„A tábořskou slavnou jda branou | a pod starou radnicí tiše se plíže, | hlas kamenný slyším, jak do noci zpívá:

Že z našich jste božích, | že střežli jste zákona Jeho | a dnů šli dovršit dílo, | vám kamenné pýchy své slavný zpěv zpívám.

Jste moji, | neb já to byl, kdož vás ved k Targette, | dal nesmrtelnou slávu Amiensu, | neb já to byl, kdož vás křtil ohněm u San Dony, | v Samaru smýk a do rukou vašich dal Omsk.

Jste moji, | jste pýcha mé kamenné vůle, | jak já byl kdys vaši.

A že jste nad kámen tvrdší | a že jste z čistě mé krve, | vás základy kladu a maltou svou volím | ku stavbě Tábora nového...“

A rovněž nemožno necitovat pokojně laskavou, slunně bezpečnou krásu konečného českého „Zaslibení“. V ní jako v ohnisku sbíhá se dějinná filosofie knížky Zvěřinovy.

„A teď | v rozmezí svých dějin, | v rosném jitru svého Povýšení, | v hodině velkého odčinění, | se slávou nových hvězd, | *čím života krásu vzdáš dik, | má země?*

S jíz vami staletých ran, | však jarně prosvětlena, | zříš do svých zlatých obzorů, | kde na tisíc kříží se cest, | na tisíc možností růst a kvést | do zlatých pospíchá bran | v polibcích tvého slunce.

A já vím, | že přispěcháš první, má země, | *překlenout propasti černé zášti, | že nebudeš lílovat ani své krve | pro její hloubky, | pro bratrské soužití všech se všemi, | že dopředeš sen svého sedláka z Chelěc, | že podaruješ všechny vřesky tvou svých Bratří, | a to bude pravé tvé Ráno, až zazáří opět ve vlnách času | tvůj bílý květ: | lásky a smíru a bratrství k všem.*“

Na druhé místo co do hodnoty básnické kladu *Arulo, Verraeler, Traditori*, báseň plnou velebné, temně hrůzné symboliky, kde opakující se refrén odstavuje cosi jako patra vzpurné cimbuřovitě věže, časně renesanční, jak vidal jsi je v Itálii, ožehnuté kouřem plamenů dávno pohaslých. Tohoto vrcholu ovšem nedostoupil Zvěřina sám vlastní silou; stojí zde (a také leckde jinde) na plecích velkého barda slezského Bezruč: z varu jeho dýmné obraznosti snové vyrostl ten děsivě ponurý symbol třistaletého pěvce, který zpívá v důmyslné symbolice slávu tři set legionářů českých, mrzce popravených na Piavě. „Jsem tři sta let star. | Stín vašich tři věků. | Zřím života slávu, zřím života zmar | a podsvětí denně znám přeplovat řeku.“ Právě jako k závěrečné „Heroice“ podal pomocnou ruku nejednou Sova a snad i někdo jiný ještě. Ale nevadí; je dobře, že vyskytl se opravdový básník, který navazuje na Bezruč, poněvadž děje se to ne mechanicky a kopii nebo odlikou, nýbrž tvořivě a umělecky závazně.

Ostatní básně ustupují vedle těchto dvou do pozadí.

„Na smrt Pégoudovu“ má pěkná místa, ale jiná jsou frázovitá; taková novinářská fráze nastrojí pak básníkovi nepřijemný lapsus. „Tož i Ty musils padnout | rukou těch psů, | těch krvelačných psů?“ (15) A také čítankový enthusiasm příštího učitele, vykládajícího velkost Pégoudovu svým udiveným žákům, nedovede mne rozehráti. Totéž platí o čísle „Wilhelm I. Rex“, které bych nejraději vytrhl z knihy; jeho rétorika blíží se již povážlivě novinářské invektivě běžné denní známky.

Mnohem výše stojí „Gavrilo Princip“, ačkoliv ani tentó námět není zmožen básnický. Motiv osudového vyvolení jednotlivce není *ztlěsněn a vtělen* v básnický konkrétnou, zvucící a planoucí stavbu básnickou, v žhavou klenbu rytmickomelodickou, jak se to podařilo Zvěřinovi v oněch dvou básních vrcholných; zůstal abstraktem, čímsi *mimo* růst a výboj básně, které vede a rozvíjí pouze časový postup dějů; jest poněkud — jak bych to řekl? — *vnějškově dekorační*.

Touž vnějškovou dekoračností trpí báseň, která jinak místy blíží se číslům nejlepším: *Sedmibolestným*. Neboť co jiného než divadelnictví, byť ušlechtilé, jest vrcholný obraz, ve který vybíhají? „Bít bude tak stále | *v času gong* | ten sten, | sten puklých všech mateřských srdcí.“ Takovou dekoračností jsou „stříbrné kadeře pěn“,

v něž prý „vynáší nadšení vlna ložku snů“ Principových; item jakési „váhy světové“, na jejichž miskách váží prý Anglie „chladně a vypočítavě ztráty i zisky“ („že veliké byly mé ztráty, však větší zisky“ — mimochodem řečeno, báseň spíš bezděky urážlivá než vpravdě oslavná); item zástup ustupujících Srbů, který „do hrsti hrabal si hlínu z rodné své země-matky, by v cizině chladné srdce svá vroucná moh zástavou touto si posílit do budoucna...“ (stará ctihodná představa vnějškově divadelní, která zde jest vyslovena s nepřijemnou prozaičností).

Jinde vadí stylová epigonskost. Tak v čísle „Ruská“, která smrt ruského vojáka vyslovuje konvenčním aparátem, typickými obrazy a obraty lidové epiky ruské. Báseň klesá na stylový padělek, byl vtipný a bystrý.

Nezamlčel jsem a neztlumil jsem nic ze svých námitek, poněvaž bych to pokládal za prohřešení na básníku té opravdovosti a toho nadání, jako je Zvěřina. Takový člověk buď milován a uctíván jediné přísnou pravdou. Neboť jen opravdový básník může mít tu sílu výrazu, ten jas a tu radostnost zraku, jako má ve svých vrcholných chvílích Zvěřina. Kdekoli se dotýká rodné země, jest nejsilnější — dobré znamení: předpovídá to snad básnického Antea? Málokdo z mladších básníků dovede tak určitě a teple, s takovou milostnou pohodou zraku a srdce vystihnout typickou českou ves, český sad, českou krajinu jako Zvěřina. „Poledne vonělo zastesklou vůní, | zastesklou vůní mateřidoušky, | v záhonu stříkaný hvozdíček | do ticha jasně se smál, | jen hlavy slunečnic zplihly | jak v předtuše neštěstí | a pod plůtkem čekanky vybledlou modří se dívaly k nebi | jak oči, jež plakat již nemohou.“ Nebo jinde: „Ó země, ty v dálece, v zeleni schoulené visky, | heřmánky po mezích, rybníček, kostelík nízký, | shrbená jabloňka nad rodným prahem, | vlaštovek šviření v soumraku vlahém | a kolem jak štítily ty modravé hory.“ Nebo posléze: „Čas navrší laskavý rov — | a ješterka prosmykem hbitým se zaraduje na něm a uctí tak nového života slávu — | kde v zápasy rozrytém poli tisíce polehlo hlav, | tam zítřek se zahrádkou usměje oblakům vstříc — | tož blaženstvím květů a trav; | a děcko batolivé | své rozhodí kočárky, opičky, plíšky, | tu rozrazil prozře, tu zazlátnou pampelišky, | jen otakárkem fenyklovým, | jenž zatonul v kopretině, | si vzpomene zahrádka na lidstvo v krvavé vině, | ale jen lehynkým rozdychem snovým —.“

Básník, který dovedl napsati tyto verše, má k sobě povinnosti, nad nimiž nemůže se dosti zamyslíti.